

LỰC LƯỢNG VŨ TRANG TỈNH CẦN THƠ

Với cuộc “ĐÔNG KHỞI” 1960

LÊ TRỌNG NGHĨA

Đông bào tỉnh Bến Tre mít-tinh hoan nghênh Đại hội lần thứ nhất Mặt trận dân tộc giải phóng miền Nam Việt Nam năm 1960. Ảnh: Tư liệu

Còn nhớ sau ngày Hiệp định Geneve (20/7/1954) có hiệu lực, bộ đội, cán bộ đảng, dân chính tỉnh Cần Thơ tập kết ra miền Bắc. Một bộ phận ở lại bước vào cuộc chiến đấu mới, cam go, khốc liệt... do hiệp định ràng buộc ta không được phép tổ chức lực lượng vũ trang mà chỉ dùng pháp lý mà đấu tranh chính trị để hiệp thương thống nhất nước nhà. Từ chối hiệp thương để quốc Mỹ và tay sai đàn áp khủng bố những người kháng chiến cũ. Mỹ - Diệm tiến hành ruộng bố, bắn giết, bắt bớ, tù đày, tra tấn rất dã man... một bầu không khí ngột ngạt, ảm đạm bao phủ cuộc sống người dân. Nhân dân oán trách, căm ghét đế quốc Mỹ và bọn tay sai, muốn vùng lên tự cứu mình, trước tình hình đó Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Cần Thơ vừa kiên trì lãnh đạo đấu tranh chính trị vừa kiên quyết sử dụng bạo lực để trấn áp kẻ thù, năm 1956 bí mật tổ chức lực lượng vũ trang với

Cuộc “đông khởi” năm 1960 đập tan bộ máy kìm kẹp của chính quyền Ngô Đình Diệm đến nay đã 60 năm. Thời gian lùi xa, thế hệ đi tiên phong đã lần lượt về cõi vĩnh hằng; một thế hệ kế thừa đã trưởng thành, đang tiếp bước xứng đáng sự nghiệp của cha anh. Nhân kỷ niệm 60 năm sự kiện đông khởi xin nhắc lại đôi điều vai trò hoạt động vũ trang làm đòn bẩy để nhân dân Cần Thơ nổi dậy tạo nên bước ngoặt của cuộc kháng chiến chống Mỹ.

hình thức đội công tác để vũ trang tuyên truyền, công việc được giao cho đồng chí Biện Quốc Chí (Dương Nhậm). Lực lượng vũ trang có tác dụng làm giảm bớt sự hung hãn của bọn tế xā

và phản động, quần chúng có chỗ dựa để đấu tranh, quá trình hoạt động lực lượng được phát triển ở các huyện, ở tỉnh lực lượng khá đông lấy danh nghĩa “Giáo phái” để tồn tại mà không vi phạm Hiệp định Geneve. Việc tổ chức lực lượng vũ trang ở Cần Thơ là tư duy quân sự của Đảng bộ tỉnh Cần Thơ, chúng tỏ tư tưởng bạo lực được quán triệt sâu sắc. Tư duy quân sự của Tỉnh ủy Cần Thơ trùng hợp với Nghị quyết 15 của Ban Chấp hành Trung ương khóa II của Đảng 1959 tạo nên đột phá mới ở Cần Thơ.

Có Nghị quyết 15 của Trung ương soi chỉ đờ cho cuộc đấu tranh cách mạng. Ngày 10/12/1959, Thường vụ Tỉnh ủy Cần Thơ quyết nghị thành lập Ban Quân sự tỉnh do đồng chí Phó Bí thư Đinh Công Dụng làm Trưởng ban. Trên tinh thần đó Tỉnh ủy chỉ đạo tập trung lực lượng vũ trang được tổ chức trước đó thành đơn vị lấy tên Tiểu đoàn Tây Đô do Lê Văn

Liễu, Tiểu đoàn trưởng, Đỗ Thanh Sơn, Chính trị viên và Biện Quốc Chí (Dương Nhậm), Tiểu đoàn phó. Ngoài đơn vị Tây Đô cấp ủy các huyện cũng tổ chức lực lượng vũ trang cho địa phương mình. Ở Phụng Hiệp có C29 (Cửu Long), ở Long Mỹ có địa phương quân, ở Kế Sách có C71, các huyện Ô Môn, Châu Thành, thị xã Cần Thơ lực lượng tinh đảm nhiệm.

Hoạt động quân sự bằng vũ trang tuyên truyền, trấn áp bọn tay sai ác ôn, khi cần thì tác chiến làm cho địch lo sợ, qua đó khơi dậy tinh thần yêu nước và cách mạng của quần chúng, cơ sở đảng bám rất chắc nhân dân, đưa họ vào các tổ chức bí mật như: nông hội, đoàn thanh niên và phụ nữ. Phong trào cách mạng được nhen nhóm và lan rộng, tuy nhiên chưa có thời cơ để tạo nên đột biến.

Đầu năm 1960, Ban Quân sự Cần Thơ chỉ đạo Tiểu đoàn Tây Đô tăng cường hoạt động tác chiến, tuy lực lượng ít, súng đạn kém nhưng cán bộ chiến sĩ Tiểu đoàn Tây Đô rất hăng hái được tham gia tác chiến thi thố với kẻ thù. Trên tinh thần đó Tiểu đoàn Tây Đô đã tiến công đồn Tề xã Nhơn Nghĩa thuộc huyện Châu Thành (ta gọi là trận Vàm Xáng) bằng quân sự kết hợp với binh vận ta chủ động nổ súng và nhanh chóng hạ đồn vào đêm 28/02/1960 diệt bọn tề xã, trung đội nghĩa quân (dân vệ) bắt tù binh, thu vũ khí, trận đánh thắng lợi trọn vẹn và là trận đầu đánh thắng mở ra truyền thống quyết chiến quyết thắng của Tiểu đoàn Tây Đô. Trận đánh gây chấn động vào bộ máy kim kẹp của địch ở cơ sở, tạo khí thế cách mạng sôi nổi để Đảng bộ Cần Thơ phát động quần chúng nổi dậy. Tiếp theo ta đánh chi khu Cờ Đỏ (xã Thới Đông, Ô Môn) bằng hình thức kỳ tập vào một buổi chiều 24/3/1960 ta hoàn toàn làm chủ trận đánh diệt gọn một đại đội bảo an (địa phương quân) bắt 70 tên, thu 120 súng, nhiều đạn, lựu đạn, thu hơn 3.000 giạ lúa phân phát cho người nghèo tại chỗ. Trận Vàm Xáng, Cờ Đỏ ta tấn công vào đồn bót địch chỗ dựa của chính quyền cơ sở, bọn tay sai phản động đã tác động đến chính trị tinh thần bọn tay sai, làm cho nó dao động tinh thần. Còn quần chúng

qua hai trận đánh phấn khởi hướng về cách mạng, đoàn viên thanh niên gia nhập lực lượng vũ trang tinh làm cho lực lượng ta lớn lên và hoạt động có hiệu quả hơn.

Cùng với tấn công vào đồn bót địch, ta đẩy mạnh vũ trang tuyên truyền khuếch trương thắng lợi, tập hợp quần chúng vào tổ chức, Tây Đô về Long Tuyền Mỹ Khánh, Giai Xuân, Thạnh Xuân, Nhơn Nghĩa, Tân Phú Thạnh, Tân Bình, Vĩnh Tường và một số vùng khác... nhân dân vui mừng đón tiếp, ủng hộ, khí thế cách mạng những nơi Tiểu đoàn Tây Đô đến đều dâng cao, cơ sở cách mạng bám sát dân hơn và vận động cho một cuộc nổi dậy. Tiếng tăm lực lượng vũ trang nhiều người nông thôn và đô thị biết đến càng làm cho tề xã, chính quyền tay sai của Mỹ ở khu vực Cần Thơ lo sợ.

Để ngăn chặn hoạt động quân sự ở Cần Thơ ngày một phát triển, quân địch đẩy mạnh hành quân càn quét để bóp chết lực lượng vũ trang của ta và hà hơi tiếp sức tinh thần đang hoang mang của chính quyền cơ sở địch. Những âm mưu lớn đã vấp phải sự đánh trả của lực lượng ta mà chủ yếu là Tiểu đoàn Tây Đô. Ngày 02/3 ta đánh bại cuộc hành quân của một tiểu đoàn chủ lực địch tại kinh 7.000 xã Trường Xuân, Ô Môn giết 30 tên, bắt tiểu đoàn trưởng và tiểu đoàn phó, thu nhiều súng tốt (1 đại liên, 3 trung liên và máy thông tin) lần đầu tiên chủ lực địch ném mùi cay đắng trước lực lượng vũ trang non trẻ Cần Thơ.

Tiếp theo ta đánh lực lượng của chi khu Ô Môn, ở Trường Thành diệt gọn 1 đại đội thu vũ khí. Các hoạt động vũ trang tuyên truyền của lực lượng vũ trang duy trì và liên tiếp. Sau khi hoạt động mạnh ở ven thị xã Cần Thơ thành công mỹ mãn, Tiểu đoàn Tây Đô về Long Mỹ khuấy động phong trào và cơ động về Phụng Hiệp. Địch nghe Tây Đô xuất hiện chi khu Long Mỹ tìm cách ngăn chặn và kế hoạch ngăn chặn lại thất bại nặng nề tại Rạch Xẻo Cỏ xã Long Trị, vào ngày 09/5/1960 bằng lòng quả cảm và mưu trí sáng tạo, đánh gần ta diệt toàn bộ lực lượng của chi khu Long Mỹ, đánh thiệt hại nặng tiểu đoàn bảo an, tiểu khu Phong Dinh

giết chết tên đại úy Diệp tiểu đoàn trưởng. Ta diệt 79 tên, bắt sống 30 tên thu 70 súng, sau Xẻo Cò ta còn có 2 trận đánh lớn với Quân chủ lực của địch ở Ông Đưa, Ô Môn và Chày Đạp, Phụng Hiệp cả 2 trận đều thắng lớn và chôn vùi chủ lực bảo an địch trước thềm cuộc Đồng khởi ở tỉnh Cần Thơ.

Hoạt động vũ trang ở Cần Thơ khá mạnh và sớm hơn các địa phương khác nên địch tập trung giải tỏa hòng cứu vãn hệ thống kềm kẹp của Mỹ ở cơ sở, các hoạt động quân sự ở Cần Thơ có ý nghĩa hết sức to lớn, hạ uy thế địch, tiêu hao sinh lực địch để đảng bộ Cần Thơ phát động quần chúng nổi dậy đập tan chính quyền Mỹ - Diệm ở xã, ấp giải phóng nông thôn, tiến hành cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước. Với phương châm 2 chân 3 mũi của Trung ương Đảng; hoạt động quân sự ở Cần Thơ còn có giá trị "căng kéo" quân địch đến Cần Thơ để các tỉnh trong vùng có điều kiện bảo vệ thành quả các cuộc nổi dậy toàn miền đầu năm 1960.

Từ hoạt động quân sự của lực lượng vũ trang Cần Thơ có hiệu quả, Đảng bộ Cần Thơ nhận định tình hình chín muồi cho cuộc nổi dậy và phát động quần chúng Đồng khởi. Ngày 14/9 với sự hỗ trợ của Tiểu đoàn Tây Đô nhân dân Trường Long cướp đồn Vàm Bi, nhân dân Định Môn lấy đồn Mã Tiên thuộc Ô Môn.

Đồng thời hỗ trợ nhân dân xã Long Phú (Long Mỹ) lấy đồn Vàm Đình. Lực lượng giải phóng quân Long Mỹ, đánh địch, hỗ trợ quần chúng phá khu trù mật Vị Thanh - Hòa Lựu, bức rút đồn 13 xã Vĩnh Viễn và đỉnh cao là cuộc Đồng khởi với 20 người biểu tình thị uy vào thị xã Cần Thơ đòi dân sinh dân chủ, biểu dương sức mạnh quần chúng áp đảo kẻ thù, để quần chúng nổi dậy phá tan hệ thống kềm kẹp của Mỹ - Diệm, giành đại bộ phận nông thôn đưa cuộc đấu tranh cách mạng sang thời kỳ mới của cuộc kháng chiến chống Mỹ.

60 năm nhìn lại chúng ta nhận thấy vai trò lãnh đạo của Ban Chấp hành Đảng bộ Cần Thơ là kiên định mục tiêu cách mạng, sáng tạo trong đấu tranh và tổ chức tốt lực lượng vũ trang, nắm vững bạo lực cách mạng để trấn áp kẻ thù bảo vệ dân, chấp hành đúng đắn chủ trương của Đảng nhất là Nghị quyết 15 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa II-1959, kiên trì quyết tâm nắm chắc quần chúng và lực lượng vũ trang từ đó mối quan hệ đảng - dân - lực lượng vũ trang gắn kết thành sức mạnh để đập tan bộ máy kềm kẹp của Mỹ - Diệm giải phóng nông thôn giành dân, giữ đất quyết chiến và quyết thắng đưa cách mạng vượt qua hiểm nghèo và tiến lên mạnh mẽ để sau đó giành thắng lợi trọn vẹn cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước.

Làm theo di chúc **Bác Hồ**

PHẠM VĂN THÚY

Bác Hồ viết Di chúc
Dặn toàn Đảng toàn dân:
Nhớ giữ gìn đoàn kết
Như con người mắt mình.

Đoàn kết khơi nguồn lực
Xây quê hương đẹp giàu
Đoàn kết tạo sức mạnh
Hội nhập cùng năm châu.

Muôn lòng dân đoàn kết
Xứng con cháu Lạc Hồng
Làm theo lời Di chúc
Vững nghìn thuở non sông.